

19.06.2023 kontrolliakt nr 12.2-4/6 riigihangete korraldamise kontrollimise kohta Paide Linnavalitsuses

Kontrollimise alus:	Rahandusministeeriumi 01.07.2022 kiri nr 12.2-4/16-1
Hankija nimi:	Paide Linnavalitsus
Hankija registrikood:	77000246
Hankija õiguslik vorm:	kohaliku omavalitsuse asutus
Hankija esindusõiguslik isik:	linnapea Kulno Klein
Kontrolli käigus andsid selgitusi:	linnamajanduse osakonna juhataja Mait Grigorjev; ehituse peaspetsialist Enn Mäger; arhitekt Peter Luuk
Kontrollitav ajavahemik:	01.09.2017 – 30.06.2022

1. Kontrollimise eesmärk ja ulatus

1.1. Kontrollimisele kuulus Paide Linnavalitsuse (edaspidi ka: hankija) poolt riigihangete registrile (edaspidi: eRHR) riigihangete seaduse (edaspidi: RHS) § 83 alusel esitatud andmete õiguspärasus ajavahemikul 01.09.2017 – 30.06.2022.¹

1.2. Järelevalvemenetluse valimisse kuulusid järgmised riigihanked:

1.2.1. Riigihange viitenumbriga 218640 „Elektrienergia ostmine“;

1.2.2. Riigihange viitenumbriga 207815 „Toitlustusteenus Paide Hammerbecki Põhikoolis“;

1.2.3. Riigihange viitenumbriga 203731 „Elektrienergia ostmine“;

1.2.4. Riigihange viitenumbriga 197681 „Paide Põhikooli hoone ehitustööde omanikujärelevalve“;

1.2.5. Riigihange viitenumbriga 184737 „Paide valla suvine teehooldus 2017-2021“;

1.2.6. Riigihange viitenumbriga 191034 „Roosna-Alliku lasteaia Hellik hoone energiasäästlikumaks rekonstrueerimine (Nooruse tn.3) ehitusprojekti koostamine“;

1.2.7. Riigihange viitenumbriga 230104 „Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse- seadmed ja sisustus“;

1.2.8. Riigihange viitenumbriga 237088 „Paide linna teede pindamine 2021 aastal“;

¹ 01.09.2017 jõustus riigihangete seadus, sh RHS §-s 83 sätestatud hankemenetluse lõppemisest teavitamise regulatsioon.

- 1.2.9. Riigihange viitenumbriga 234713 „Sookure lasteaia koridoride ja trepikodade renoveerimine“;
- 1.2.10. Riigihange viitenumbriga 236189 „Kavandatava kergliiklustee aluse maade äralõigete mõõdistamine vastavalt krundijaotuskavadele“;
- 1.2.11. Riigihange viitenumbriga 241145 „Lasteaed Hellik hoone rekonstrueerimine“.
- 1.3. Kontrollimise eesmärgiks oli muuhulgas tuvastada, kas hankija on järelevamenetluse valimisse kuulunud riigihangete korraldamisel hoidnud kinni hankemenetluse ja lihthankemenetluse lõppemisest, sõlmitud hankelepingu muutmisest ning hankelepingu täitmisest teavitamise korrast, mis on sätestatud RHS §-s 83 (vt ka RHS § 125 lg 10) ja § 123 lg-s 5 (vt ka RHS § 125 lg 8).
- 1.4. Järelevamenetluses kontrollitakse üksnes hankija tegevuse õiguspärasust. Rahandusministeeriumi poolt läbiviidav järelevamenetlus ei hõlma hankija tegevuse otstarbekuse kontrollimist ega tema otsuste ja toimingute tulemuslikkuse hindamist (RHS § 203 lg 3).
- 1.5. Rahandusministeeriumil on õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Soovitused ja juhised võivad sisalduda järelevamenetlust lõpetavas dokumendis (RHS § 210), sh valimipõhises järelevamenetluses koostatavas kontrolliaktis (RHS § 205 lg 4 p 3).
- 1.6. RHS-is sätestatud korrast kinnipidamist on kontrollitud riigihangete registris (edaspidi ka eRHR) avaldatud andmete ning hankija poolt edastatud dokumentide ja järelevamenetluse käigus antud selgituste alusel.
- 1.7. Kontrolliaktis esitatud maksumused on märgitud ilma käibemaksuta.
- 1.8. Kontrollivisiit toimus 10.02.2023 videokonverentsina „Teams“ rakenduse vahendusel. Kontrolliakti projekt edastati hankijale tutvumiseks ja vastuväidete esitamiseks 30.05.2023. Hankija esitas 14.06.2023 oma seisukoha kontrolliakti projektile, milles ei esitanud kontrolliakti projektile vastuväiteid.

2. Kokkuvõte järelevamenetluse tulemustest

2.1. Järelevamenetluse käigus tuvastati hankija tegevuses kõrvalekaldumisi RHS §-s 83 sätestatud korrast seoses:

- a) eRHR-le hankelepingu sõlmimise teate hilinenud esitamisega;
- b) eRHR-le hankelepingu sõlmimise kuupäeva kohta ebatäpsete andmete esitamisega;
- c) eRHR-le hankelepingu maksumuse kohta ebatäpsete andmete esitamisega;
- d) eRHR-le hankelepingu lõppemise teabe hilinenud ja/või ebatäpsete andmete esitamisega;
- e) eRHR-ile hankelepingu muutmise teabe ebapiisava esitamisega.

2.2. Lisaks on hankijale tehtud tähelepanekud ja soovitusid seoses:

- a) pakkumuste avamisega riigihanke alusdokumentides märgitust erineval ajal;
- b) avatud hankemenetluses riigihanke alusdokumentides läbirääkimiste pidamise tingimustega;
- c) riigihankes tehtud otsuste teatavaks tegemisega;
- d) selgituste andmisega;

e) hankelepingu kestuse märkimisega.

3. Riigihangete seaduses sätestatud registrile teabe esitamise korrast kinnipidamine

3.1. Riigihangete registrile esitatavad hankelepingu sõlmimise andmed.

Hankijal lasub kohustus teatada eRHR-i kaudu hankelepingu sõlmimisest või hankemenetluse muul alusel lõppemisest.

RHS § 15 lg 1 sätestab, et avaliku sektori hankija kohaldab hankelepingu sõlmimisel RHS-i 3. peatüki 1. jaos sätestatud korda, kui hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne lihthanke piirmääraga või ületab seda, kuid on väiksem kui riigihanke piirmäär. Lihthankemenetlus lõppeb üldjuhul hankelepingu sõlmimisega RHS § 125 lg 1 ja § 73 lg 3 p 1 kohaselt. RHS § 125 lg 10 kohaselt teatab hankija eRHR-le lihthankemenetluse lõppemisest RHS § 83 sätestatud korras.

RHS § 15 lg 2 sätestab, et avaliku sektori hankija kohaldab hankelepingu sõlmimisel RHS-i 2. peatükis sätestatud korda, kui hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne riigihanke piirmääraga või ületab seda. Riigihanke menetluse lõppemise alused on loetletud ammendavalt RHS § 73 lg 3 p-des 1-7, sealjuures p 1 kohaselt lõpeb hankemenetlus üldjuhul hankelepingu või raamlepingu sõlmimisega.

Hankelepingu sõlmimisest või hankemenetluse muul alusel lõppemisest teavitamist reguleerib RHS § 83 lg 1. RHS § 83 lg 1 kohaselt kohustub hankija esitama riigihangete registrile 30 päeva jooksul pärast hankemenetluse lõppemist hankelepingu sõlmimise teate, või kui hankemenetlus on lõppenud RHS § 73 lg 3 p-de 2-7 alusel, märkima registris peamised hankemenetluse lõppemisega seotud asjaolud. Kui hankija ei ole RHS § 72 lg 3 alusel alustanud riigihanget registris, esitab ta hankelepingu sõlmimise teate üksnes juhul, kui riigihange on lõppenud hankelepingu või raamlepingu sõlmimisega.

RHS § 83 lg 4 sätestab, et kui hankija on jaganud riigihanke ühe menetluse raames osadeks, peab ta esitama hankelepingu sõlmimise teate 30 päeva jooksul pärast esimese hankelepingu või raamlepingu sõlmimist, kui selleks ajaks ei ole kõigi osade suhtes esinenud mõni RHS § 73 lg-s 3 sätestatud hankemenetluse lõppemise alustest. Ülejäänud osade kohta esitab hankija eraldi hankelepingu sõlmimise teate 30 päeva jooksul pärast iga osa suhtes hankelepingu või raamlepingu sõlmimist.

Järelevalvemenetluses valimisse kuulunud 11 riigihankest 2 puhul on hilinetud riigihangete registrile riigihanke menetluse lõppemisest teavitamisel st hankelepingute sõlmimise kohta on hankija esitanud registrile teated hiljem kui 30 päeva jooksul hankelepingu sõlmimisest:

3.1.1. Hankija sõlmis avatud hankemenetlusena korraldatud riigihanke viitenumbri 218640 „Elektrienergia ostmise“ tulemusena 11.03.2020 hankelepingu. Hankelepingu sõlmimise teate esitas hankija eRHR-ile 08.05.2020, st 58 päeva pärast hankelepingu sõlmimist.

3.1.2. Hankija sõlmis lihthankemenetlusena korraldatud ja osadeks jaotatud riigihanke viitenumbri 230104 „Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse seadmed ja sisustus“ tulemusena 4 hankelepingut:

1. müügileping nr 13-1/21/44-1 (osa nr 1), sõlmitud 25.02.2021;
2. müügileping nr 13-1/21/48-1 (osa nr 2), sõlmitud 26.02.2021;
3. müügileping nr 13-1/21/45-1 (osa nr 3), sõlmitud 08.03.2021;
4. müügileping nr 13-1/21/47-1 (osa nr 4), sõlmitud 09.04.2021.

Hankelepingute sõlmimise teate esitas hankija eRHR-ile 05.07.2021, st kõikide nimetatud riigihanke osade kohta hiljem kui 30 päeva jooksul pärast hankelepingute sõlmimist.

Punktides 3.1.1-3.1.2 nimetatud riigihangetes hankelepingu sõlmimise teate esitamisega eRHR-ile enam kui 30 päeva pärast hankelepingu sõlmimist on hankija eiranud RHS § 83 lg 1 nõudeid.

Siinkohal lisame, et RHS-i kommenteeritud väljaandes² on märgitud, et RHS § 83 lg-s 1 sätestatud kohustuse täitmine on vajalik efektiivseks riiklikuks ja haldusjärelevalveks ning riigihanke läbipaistvuseks. Riigihanke menetluse lõppemine peab olema eRHR-ist nähtav ja kontrollitav. Seetõttu peab hankija esitama pärast riigihanke lõppemist eRHR-ile teate, kust nähtuvad hankemenetluse lõppemise põhjused Euroopa Komisjoni kehtestatavas standardvormis nõutud ulatuses, st kas hankemenetlus lõppes hanke- või raamlepingu sõlmimisega või on hankemenetlus lõpetatud lepingut sõlmimata. Lisaks teate esitamisele peab hankija märkima peamised hankemenetluse lõppemisega seotud asjaolud eRHR-is eraldi, st mitte hankelepingu sõlmimise teates, vaid selleks eraldi näidatud kohas riigihanke üldandmete juures. Näiteks, kui hankemenetlus lõpeb seetõttu, et hankija on menetluse kehtetuks tunnistanud, lisab hankija eRHR-i vastava otsuse tegemise kuupäeva, et hankemenetluse lõppemise aega oleks võimalik vajadusel eRHR-i põhjal lihtsasti tuvastada.

3.2. Hankelepingu sõlmimisest teatamisel esitatud teave lepingu sõlmimise kuupäeva osas on ebatäpne või väär.

eRHR-s esitatud andmete kohaselt on hankija sõlminud lihthankemenetlusena korraldatud riigihanke „Elektrienergia ostmise“, viitenumber 203731, tulemusel hankelepingu 15.02.2019. Järelevalvemenetluses hankija edastatud digitaalselt allkirjastatud failidest nähtub, et hankeleping on ettevõtja poolt allkirjastatud 05.03.2019, mida tuleb lugeda hankelepingu sõlmimise kuupäevaks. Seega esinevad eRHR-le hankija poolt esitatud andmetes ja sõlmitud hankelepingus sõlmimise kuupäeva kohta vastuolulised andmed.

Võlaõigusseaduse (VÕS) § 11 lg 4 kohaselt loetakse kirjalik leping sõlmituks, kui lepingupoolel on lepingudokumendi allkirjastanud või vahetanud kummagi lepingupoole poolt allkirjastatud lepingudokumendid või kirjad. Seaduses võib sätestada, et kirjalik leping loetakse sõlmituks ka siis, kui lepingudokumendile on alla kirjutatud üksnes kohustatud lepingupool. RHS § 181 lg 3 kohaselt vastutab hankija tema poolt eRHR-le esitatud andmete õigsuse eest. eRHR ei kontrolli esitatud andmete õigsust ega vastavust RHS-le või muule õigusaktile. eRHR on iseteeninduskeskkond. Hankija peab registri kasutamisel järgima üldist hoolsuskohustust. Antud juhul on eRHR-s ja hankelepingus sätestatud hankelepingu sõlmimise kuupäevad vastuolulised, mistõttu soovitame hankijal olla edaspidi hoolikam ning mitte esitada vastuolulisi andmeid.

Hankija on järelevalvemenetluses selgitanud, et on teadlik, et hankeleping jõustub reeglina peale viimase osapoole allkirjastamist ning tegemist on inimliku eksimusega lepingu sõlmimise aja sisestamisel.

3.3. Riigihangete registrile hankelepingu maksumuse kohta teabe esitamine.

Rahandusministeerium on 2022. aasta veebruaris avaldatud juhenddokumendis „Juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks“ (kättesaadav ministeeriumi veebilehel [kasuliku teabe rubriigis](#), edaspidi ka juhend) põhjalikult selgitanud, millal ja milline teave tuleb hankijal hankemenetluse lõppemisel eRHR-ile esitada.

² S. Elias, M. Parind, M. A. Simovart. RHS § 83 komm. 6 – M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019, lk 467.

RHS § 83 lg 1 alusel eRHR-ile esitatavas hankelepingu sõlmimise teates märgib hankija mh sõlmitud hankelepingu maksumuse. Rahandusministeerium on juhendis hankelepingu sõlmimise järgselt eRHR-ile avaldamiseks esitatava teatega lepingu maksumuse kohta selgitanud alljärgnevaid aspekte.

Registrile esitatavad andmed kajastavad lepingu sõlmimise hetke seisuga. Maksumus esitatakse käibemaksuta summana. Eduka pakkumuse maksumus kandub hankelepingu andmetesse pakkumuse hindamiskriteeriumite lehel, kui seal on maksumust küsitud. Hankija peab kontrollima andmed üle ja vajadusel neid korrigeerima. Näiteks juhul, kui pakkumuses esines arvutusviga ning see on RHS-is ette nähtud korras parandatud, siis tuleb märkida tegelik lepingu maksumus.

Sõlmitud hankelepingu maksumuseks ei saa olla 0 eurot või ühikuhind. Hankelepingu maksumuseks tuleb märkida: a) eduka pakkumuse maksumus, kui pakkumuse maksumus on esitatud kogu lepingu eseme kohta – nt. ehitustööde korral pakkumuse maksumus ilma reservita; b) hankelepingu täitmisel eeldatavalt pakkujale makstav kogusumma, kui pakkumuses ega lepingus ei fikseerita lepingu kogumaksumust – nt kui pakkumuses esitati ühikuhinnad (tükihind, kuumaksumus, aastamaksumus), siis tuleb hankijal välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel pakkujale makstav tasu kokku; c) kontsessioonilepingu puhul tuleb hankijal välja arvestada ja esitada käive, mis pakkujal võib eeldatavalt lepingu täitmisest tekkida – kui lepingu alusel on kohustatud maksma keegi teine peale hankija, tuleb maksumuse hulka arvestada ka teiste isikute poolt makstavad tasud; d) ideekonkursil kõikidele osalejatele makstud osalemistasud ja/või määratud auhinnad; e) asjade, üürimise, liisimise, rentimise korral asja jääkväärtust sõlmitud lepingu maksumuse hulka ei arvestata, kui hankija ei ole selgelt eseme väljaostu hankes ette näinud; f) laenulepingu korral on lepingu maksumuseks teenustasud, nt. lepingu sõlmimise tasu ja intress – laenatavat summat lepingu maksumuse hulka ei arvestata.

Seega juhul kui pakkumuses esitati ühikuhinnad (nt tüki hind, kuu maksumus, aasta maksumus), siis tuleb hankijal välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel pakkujale/ettevõtjale makstav tasu kokku ning hankelepingu sõlmimise teates tuleb lepingu maksumuseks märkida lepingu täitmisel ettevõtjale eeldatavalt makstav kogusumma.³

Järelevalvemenetluses on leidnud tuvastamist, et alljärgnevalt käsitletud neljas järelevalvemenetluse valimisse kuulunud riigihankes on hankija esitanud pärast hankelepingu sõlmimist eRHR-ile hankelepingu maksumuse kohta ebatäpseid andmeid.

3.3.1. Ühikuhinna esitamine hankelepingu maksumusena eRHR-is.

3.3.1.1. Avatud hankemenetluse „Elektrienergia ostmine“ (viitenumber 203731) tulemusena sõlmis hankija 05.03.2019 AS-iga Eesti Energia hankelepingu nimetusega elektrienergia müügileping nr 233926. Hankelepingu sõlmimise teate on hankija esitanud registrile 06.03.2019. Lepingu maksumuseks on hankija märkinud ühikuhinna (0,48 eurot), mis on võrdne eduka pakkuja pakkumuse maksumusega (müüja teenustasu, mis lisatakse Nord Pool Spot Eesti hinnapiirkonna hinnale eurot/MWh), mitte lepingu kogumaksumusega. Eespool viidatud juhendis on Rahandusministeerium selgitanud, et sõlmitud lepingu maksumuseks ei saa olla ühikuhind, vaid peab olema hankelepingu kogumaksumus või raamlepingu eeldatav kogumaksumus. Hanke eeldatava maksumuse on hankija märkinud eRHR-is selle riigihanke üldandmetes ja selleks on 50 000 eurot.

³ Rahandusministeeriumi koostatud juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Veebruar 2022. Kättesaadav arvutivõrgus: <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigihanked/kasulik-teave#riigihangete-uldised>.

Nord Pool Spot Estonia elektrienergia börsihinna [statistilisest ülevaatest](#) selgub, et hankelepingu sõlmimisele vahetult eelneval kuul (veebruaris 2019) oli Eesti piirkonna elektrienergia tunnihinnaks keskmiselt 47,28 EUR/MWh. Riigihanke alusdokumentide koosseisu kuuluva HD lisa 3 „Tehniline kirjeldus“ punkti 6 kohaselt on prognoositav elektrienergia ostukogus lepinguperioodil 550 MWh. Tehnilises kirjelduses on täpsustatud, et hankija tarbimise maht sõltub tegelikust tarbimisest ning hankijal ei ole kohustust prognoositava kogumahu ulatuses elektrienergiat osta.

Rahandusministeeriumi hinnangul oleks hankija eeltoodud andmeid aluseks võttes saanud välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel ettevõtjale makstava tasu kokku ning märkida selle hankelepingu sõlmimise teatesse.

3.3.1.2. Avatud hankemenetluse „Elektrienergia ostmise“ (viitenumber 218640) tulemusena sõlmis hankija 11.03.2020 AS-ga Eesti Gaas hankelepingu nimetusega elektrienergia hankeleping nr 13-1/20/96-1. Lepingu p 3.2 kohaselt on elektrienergia maksumus järgmine: Nord Pool Spot börsi Estonia vastav tunnihind ja müüja teenustasu 0,39 eurot/MWh. Hankelepingu sõlmimise teate on hankija esitanud registrile 08.05.2020. Lepingu maksumuseks on hankija märkinud müüja teenustasu ühikuhinna (0,39 eurot), mis on võrdne eduka pakkuja pakumuse maksumusega, mitte lepingu kogumaksumusega. Hanke eeldatava maksumuse on hankija märkinud eRHRis selle riigihanke üldandmetes ja selleks on 150 000 eurot. Hankelepingu lõplikuks maksumuseks kujunes eRHR-i andmetel 439 958,66 eurot.

Hankemenetlus on algatatud 21.01.2020. Nord Pool Spot Estonia elektrienergia börsihinna [statistilisest ülevaatest](#) selgub, et riigihanke alustamisele vahetult eelneval kuul (detsembris 2019) oli Eesti piirkonna elektrienergia tunnihinnaks keskmiselt 39,05 EUR/MWh. Riigihanke alusdokumentide koosseisu kuuluva HD lisa 1 „Tehniline kirjeldus“ punkti 6 kohaselt on prognoositav elektrienergia ostukogus lepinguperioodil 1650 MWh. Tehnilises kirjelduses on täpsustatud, et hankija tarbimise maht sõltub tegelikust tarbimisest ning hankijal ei ole kohustust prognoositava kogumahu ulatuses elektrienergiat osta. Lepingu kestuseks on 3 aastat.

Hankija on järelevalvemenetluses selgitanud järgmist: *elektrienergia eest tasutakse lähtuvalt tegelikult tarbitud kogusest, mis ei olnud hanke algatamise ajal täpselt teada ja pakutud ühikuhinnast. Pakumuste võrdlemisel annab parema ülevaate ühikuhind. Lepingu lõppemisel saab deklareerida kogumaksumuse.*

Järelevalvemenetluses on leidnud aga tuvastamist, et riigihanke (viitenumbriga 218640) alusdokumentide koosseisu kuuluva HD lisas 2 „Tarbimiskohtade nimekiri“ on toodud tarbimiskohtade aastane tarbimine (MWh), mis erineb oluliselt tehnilise kirjelduse punktis 6 märgitud prognoositava ostukogusest lepinguperioodil. Näiteks on Paide Linnavalitsuse erinevate tarbimiskohtade aastane tarbimine kokku 1464,688 MWh ja Sihtasutuse Paide Haldus aastane tarbimine kokku 504,378 MWh. Kõik riigihanke alusdokumentides nimetatud tarbimiskohtade keskmine aastane tarbimine kokku on seega 1969,066 MWh, mitte tehnilises kirjelduses märgitud 1650MWh. Arvestades asjaolu, et lepingu kestuseks on kolm aastat, siis teeb see prognoositava elektrienergia ostukoguseks lepinguperioodil ca 5907,198 MWh (1969,066x3). Järelikult on hankija esitanud riigihanke alusdokumentides vastuolulist ja eksitavat infot prognoositava ostukoguse ja lepingu eeldatava maksumuse kohta.

HD lisas 2 „Tarbimiskohtade nimekiri“ toodud andmeid ja riigihanke alustamisele vahetult eelneva teadaoleva börsihinda (39,05 EUR/MWh) aluseks võttes oleks hankija saanud riigihanke eeldatavaks maksumuseks ca 232 979,88 eurot.

Märgime siinkohal, et nimetatud summa ületab hankemenetluse alustamise ajal kehtinud riigihanke rahvusvahelist piirmäära (aastatel 2020-2021: 214 000 eurot, vt Euroopa Komisjoni delegeeritud määruse 2019/1828/EL art 1 lg 1 p-i c, millega muudeti klassikalise hankedirektiivi 2014/24/EL art 4 p-i c), mis omakorda tähendab, et hanketeade oleks pidanud olema avaldatud Euroopa Liidu Teatajas (ELT). Käesolevas riigihankes aga märkis hankija hanketeate eRHR-ile esitamisel, et riigihanke eeldatav maksumus jääb alla rahvusvahelise piirmäära. Hankija ei soovinud ka

vabatahtlikult hanketeate edastamist Euroopa Liidu Väljaannete Talitusele ja seetõttu jäi hanketeade ELT-s avaldamata. Samuti ei vastanud hankija valitud pakkumuste esitamise tähtaeg rahvusvahelise piirmääraga vähemalt võrdse eeldatava maksumusega riigihankes nõutule.

Rahandusministeerium juhib hankija tähelepanu sellele, et RHS § 23 lg 3 kohaselt peab hankija määrama riigihanke eeldatava maksumuse lähtudes riigihanke alustamisele vahetult eelneva aja keskmisele turuhinnale vastavast hinnatasemest, mis peab kehtima riigihanke alustamise hetkel. See tähendab, et vastavalt riigihanke objektile tuleb hinnata ka seda, milline saab konkreetset juhul olla ajavahemik, mida hinnataseme arvesse võtmisel arvestada, et hankelepingu eeldatav maksumus oleks korrektselt määratud ka selliste hankelepingute esemete puhul, mille hinnad kõiguvad lühema aja jooksul või olenevad aastaajast (nt ehitustööd).

3.3.1.3. Avatud hankemenetluse „Toitlustusteenus Paide Hammerbecki Põhikoolis“ (viitenumber 207815) tulemusel sõlmis hankija 08.07.2019 hankelepingu nimetusega toitlustusteenuse osutamise leping nr 13-119224-1. Hanke eeldatava maksumuse on hankija märkinud eRHRis selle riigihanke üldandmetes, milleks on 418 635,00 eurot. Hankelepingu sõlmimise teate on hankija esitanud registrile 01.08.2019. Lepingu maksumuseks on hankija märkinud ühikuhinna (1,62 eurot), mis on võrdne eduka pakkuja pakkumuse maksumusega ehk ühe toidukorra maksumuse, mitte lepingu kogumaksumusega. Hankija edastas järelevalvemenetluses raamatupidamise väljavõtte perioodi 10.10.2019 kuni 29.06.2022 kohta, mille kohaselt on hankija tasunud Baltic Restaurants Estonia AS-le 274 952,08 eurot. Seega ei saa olla korrektne hankelepingu sõlmimise teates avaldatud info, et sõlmitud lepingu maksumus oli 1,62 eurot.

Hankija on riigihanke üldandmetes/hanketeate punktis II.1.4. lühikirjelduse all märkinud järgmist: „Käesoleva riigihanke esemeks on toitlustusteenuse osutamine Paide Hammerbecki Põhikooli 1. - 9. klassi õpilastele ja kooli töötajatele (ca 480 inimest). Periood 01.09.2019. a kuni 30.06.2022. a. Teenust tuleb osutada kooli köögiroomide ja söögisaali baasil (Aiavilja tn 3). Pakkuja peab korraldama toitlustamist viiel päeval nädalas (koolipäevadel), välja arvatud koolivaheaegadel ja riiklikel puhadel. /.../.“

Rahandusministeeriumi hinnangul oleks hankija eeltoodud andmeid (eeldatav õpilaste ja töötajate arv x toidukordade arv x pakkumuses pakutud ühikuhind) aluseks võttes saanud välja arvutada eeldatavalt lepingu täitmisel ettevõtjale makstava tasu kokku ning märkida selle hankelepingu sõlmimise teatesse.

3.3.2. Tellija reservi kajastamine eRHR-is märgitud hankelepingute maksumuses.

Järelevalvemenetluses on leidnud tuvastamist, et hankija on märkinud eRHR-is avaldatud hankelepingu sõlmimise kohta esitatud teates hankelepingu maksumuse selliselt, et maksumus sisaldab tellija reservi 10% järgmises riigihankes.

Avatud hankemenetlusega riigihanke „Lasteaed Hellik hoone rekonstrueerimine“ (viitenumber 241145) hankelepingu punkti 4.1. kohaselt on lepinguhind 770 927,00 (seitsesada seitsekümmend tuhat üheksasada kakskümmend seitse) eurot, mis ei sisalda tellija reservi ning millele lisandub käibemaks vastavuses kehtivate õigusaktidega. Hankelepingu punkti 4.2. kohaselt on tellija reserv 10% (kümme protsenti) tasu summast, s.o 77 092,00 (seitsekümmend seitse tuhat üheksakümmend kaks) eurot. Tellija reservi arvelt on võimalik samuti tellida kas uusi töid või hankelepingu mahtu esialgselt mitte kuulunud töid tingimusel, et sellised tööd on vajalikud hankelepingu eesmärgi saavutamiseks. Juhul, kui tellija reservi ei kasutata, siis ei kuulu nimetatud summad Töövõtjale väljamaksmisele.

Rahandusministeeriumi hinnangul on sellisel viisil hankelepingus endas lepinguhind ja tellija reservi maksumus reguleeritud korrektselt s.t käsitletud eraldi.

eRHR-is esitatud hankelepingu sõlmimise teate punktis II.1.7) Hanke lõplik kogumaksumus (käibemaksuta) on hankelepingu maksumus käibemaksuta märgitud: 848 019.00 EUR.

Eeltoodust tulenevalt on hankija hankelepingu sõlmimise teates arvestanud maksimaalse tellija reservi jaoks määratud maksumuse hankelepingu kogumaksumusse. Selline hankelepingu kogumaksumuse kajastamine ei ole aga korrektne, kuivõrd tellija reservi summa on üksnes maksimaalne summa, mida lepingu täitjal on võimalik kasutada. Teisisõnu on võimalik, et kogu tellija reservi maksumust lepingu täitmisel ei kasutata ning sellisel juhul on hankelepingu kogumaksumus väiksem, kui hankija seda hankelepingus ja ka eRHR-s lepingu sõlmimise kohta teabe esitamisel kajastab. Järelikult on hankelepingu sõlmimise teates hankelepingu kogumaksumuses tellija reservi summa esitamine eksitav.

Juhendis ja korduma kippuvate küsimuste rubriigis on Rahandusministeerium selgitanud, et reservi kasutamist tuleb käsitleda lepingu muutmisena, sh kui reservi kasutamise tingimused on alusdokumendis detailselt määratletud ja hankija saab hankelepingu muutmisel tugineda RHS § 123 lg 1 p-le 2, ning vastavalt ka eRHR-is kajastada.⁴

Rahandusministeerium selgitab täiendavalt, et tellija reservi kasutamine peab üldjuhul vastama RHS § 123 lg 1 p-is 1 sätestatud hankelepingu muutmise regulatsioonile, kui ei ole täidetud ühegi teise RHS § 123 lg 1 punkti eeldused. Hankijal tuleb edaspidises hankepraktikas eRHR-ile esitatavas hankelepingute sõlmimise teadetes märkida hankelepingute maksumused selliselt, et need ei sisaldaks tellija reservi maksumust.

3.4. Riigihangete registrile esitatavad hankelepingu lõppemise andmed.

RHS § 83 lg 7 sätestab, et hankija esitab 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist registrile järgmise teabe:

- 1) hankelepingu tegelik maksumus;
- 2) hankelepingus tehtud muudatused, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud.

Lisaks märgime, et järelevalvemenetluse valimisse kuuluvate riigihangete korraldamise ajal kehtinud RHS redaktsiooni § 83 lg 7 p 3 kohaselt pidi hankija registrile teatama ka ettevõtjapoolsed hankelepingu rikkumised, mille tulemusena on kohaldatud RHS § 95 lg 4 p-s 8 nimetatud õiguskaitsevahendit, ning teave selle kohta, kas hankija nõue on vaidlustatud. 01.06.2022 jõustunud RHS redaktsiooni § 83 lg 7¹ kohaselt esitab hankija registrile teabe ettevõtjapoolsete hankelepingu rikkumiste kohta, mis hankija hinnangul vastavad käesoleva seaduse § 95 lõike 4 punktis 8 sätestatud kõrvaldamise alusele, 30 päeva jooksul õiguskaitsevahendi rakendamisest arvates. Hankija nõude vaidlustamise korral lisab ta vastava teabe kümne päeva jooksul nõude vaidlustamisest arvates.⁵

Järelevalve teostamiseks on vaja teada ka andmeid hankelepingu tegeliku täitmise kohta, kuivõrd nii hankelepingu maksumus kui tegelik täitmise aeg võivad erineda esialgu hankelepingus kokku lepitust. Selleks peab hankija 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist esitama registrile andmed hankelepingu tegeliku maksumuse ja hankelepingu tegeliku täitmise aja kohta.

Seega reguleerib RHS § 83 lg 7 olukordi, kus hankelepingu täitmine on lõppenud. Hankijal tuleb hankelepingu täitmise järel esitada teave hankelepingu täitmise põhiomaduste kohta, kuna need võivad erineda riigihanke alusdokumendis ja sõlmitud hankelepingus märgitust. Lepingu täitmise lõppemisest 30 päeva jooksul tuleb hankijal esitada eRHR-ile teave järgmiste asjaolude kohta: (i) esiteks tuleb märkida hankelepingu tegelik maksumus – kui RHS § 123 alusel on hankelepingu maksumust võrreldes pakkumuse ning sõlmitud lepinguga muudetud, tuleb esitada hankija poolt makstud tegelik hind; (ii) teiseks tuleb hankijal esitada teave lepingus tehtud muude muudatuste kohta – uuesti ei tule teavet avaldada nende muudatuste

⁴ Juhend riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks. Rahandusministeerium, veebruar 2022, lk 4; Korduma kippuvad küsimused (KKK), lk-d 80-81, p-d 7 ja 9.

⁵ [RT I, 05.05.2022, 2](#) - jõust. 01.06.2022.

kohta, mille kohta hankija juba esitas teate RHS § 123 lg 1 p-de 3 ja 4 ning lg 5 alusel.⁶

Järelevalvemenetluse käigus on tuvastatud, et hankija on RHS § 83 lg 7 sätestatud tähtaega eiranud ja esitanud hankelepingu lõppemise kohta teavet hilinemisega järgmiste riigihangetes:

Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihankes „Elektrienergia ostmine“ (viitenumber 218640) on hankeleping eRHRi andmetel lõppenud 28.02.2023. Hankelepingu lõppemise andmed on hankija esitanud registrile 19.04.2023 ehk rohkem kui 30 päeva pärast hankelepingu lõppemist. Hankija ei ole esitanud järelevalvemenetluses kontrollijale tõendusmaterjali selle kohta, millal tasuti lepingu alusel hankija poolt viimane arve.

Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihankes „Paide valla suvine teehooldus 2017-2021“ (viitenumber 184737) tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes 02.11.2021, mil hankija tasus töövõtjale viimase arve. eRHRi andmetel on hankeleping lõppenud 30.10.2021. Hankelepingu lõppemise andmed on hankija esitanud registrile 22.07.2022 ehk rohkem kui 30 päeva pärast hankelepingu lõppemist.

Lihthankemenetlusena korraldatud riigihankes „Paide Põhikooli hoone ehitustööde omanikujärelevalve“ (viitenumber 197681) tulemusel sõlmitud hankeleping lõppes 23.12.2020, mil hankija tasus töövõtjale viimase arve. Hankelepingu lõpetamise andmed on hankija registrile esitanud 25.07.2022, st üks aasta, seitse kuud ja kaks päeva pärast hankelepingu lõppemist.

Eelnimetatud riigihangete kohta eRHR-ile hankelepingu lõpetamise andmete esitamisega enam kui 30 päeva pärast hankelepingu lõppemist on hankija eiranud RHS § 83 lg 7 nõudeid.

3.5. Hankelepingu lõppemisest teatamisel esitatud teave lepingu lõppemise kuupäeva osas on ebatäpne või väär.

Järelevalvemenetluses on leidnud tuvastamist, et hankija on märkinud eRHR-is hankelepingute lõppemise kuupäevaks lepinguliste tööde teostamise ja/või hankelepingus määratud lepingu tähtaja, mitte mõlemapoolsetete lepinguliste kohustuste täitmise kuupäeva. Antud käsitlus ei vasta riigihankemenetluse lõppemise järgselt eRHR-ile andmete esitamise juhendile.

Juhendis toodu kohaselt lepingu lõpetamise kuupäev on päev, millal mõlema lepingu poole kohustused on täidetud. Vaegtööde korral lõpeb leping siis, kui ka vaegtöödega seotud kohustused on täidetud. Kui lepingut muudeti, näiteks täitmise tähtaega pikendati, siis lõpetamise kuupäev ja registrile andmete esitamise tähtpäev tuleneb tegelikult lepingu lõppemisest. Lähtudes võlaõigusseadusest (edaspidi VÕS) saab lepingu lõpetamise kuupäevaks olla päev, millal mõlema lepingu poole kohustused on täidetud. Poolte kohustuseks on mh töövõtja kohustus töö tellijale üle anda, tellija kohustus töö üle vaadata ja vastu võtta, samuti tellija kohustus maksta tasu. Seega, olukorras, kus pakkuja on omapoolsed lepingujärgsed kohustused hankija ees täitnud (st teostanud lepingujärgsed tööd) ei saa lugeda lepingut veel lõppenuks, kui täitmata on ülejäänud VÕS-is sätestatud lepingulised kohustused, mis on lepingu lõppemise eeldusteks, sh tööde vastuvõtmine tellija poolt ja tasu maksmine töövõtjale. Samas kui töövõtja ei ole töid tähtaegselt ja nõuetekohaselt teostanud, tegemata on vaegtööd, ei saa lugeda lepingut lõppenuks.

Siinkohal täpsustame, et hankelepingu lõppemise päevaks on üldjuhul mõlemapoolsete kohustuste täitmise päev, so siis, kui hankeleping lõpeb kohase täitmisega ja hankija poolse viimase maksega (VÕS § 186 p 1). Kui aga hankeleping lõpeb ennetähtaegselt kas

⁶ S. Elias, M. Parind, M. A. Simovart. RHS § 83 komm. 14 – M. A. Simovart, M. Parind (koost). Riigihangete seadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: Juura 2019.

hankelepingu ülesütlemise või lepingust taganemisega, siis tuleks ka riigihangete registris lepingu lõppemise kuupäevaks märkida päev, mil lepingu ülesütlemine või lepingust taganemine jõustus (VÕS § 186 p-d 5-6).

Järgnevalt on loetletud riigihanked, mille tulemusena sõlmitud hankelepingute kohta on hankija esitanud eRHR-ile hankelepingu lõppemise kuupäeva kohta ebatäpseid andmeid.

3.5.1. Lihthankemenetlusena korraldatud riigihankes „Elektrienergia ostmine“ (viitenumber 203731) on hankeleping eRHRi andmetel lõppenud 29.02.2020. Hankelepingu lõpetamise andmed esitas hankija eRHR-ile 25.07.2022. Järelevaevemenetluses esitatud raamatupidamise andmete põhjal on leidnud tuvastamist, et hankija on 23.03.2020 tasunud viimase arve. Arvestades asjaolu, et leping tuleb lugeda lõppenuks kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees), siis on õige lepingu lõppemise kuupäev 23.03.2020, mitte 29.02.2020.

3.5.2. Lihthankemenetlusena korraldatud riigihankes viitenumbriga 197681 „Paide Põhikooli hoone ehitustööde omanikujärelevalve“ on eRHRi andmetel hankeleping lõppenud 21.10.2019. Hankelepingu lõpetamise andmed esitas hankija eRHR-ile 25.07.2022. Järelevaevemenetluses esitatud raamatupidamise andmete põhjal on leidnud tuvastamist, et hankija on 23.12.2020 tasunud viimase arve. Seoses hankelepingu lõppemisega on hankija järelevaevemenetluses selgitanud järgmist: „Eeldatavalt oli tegu lepinguga, mis nägi ette tasumise vastavalt teenuse osutamise (ajalise) mahuga. Peale koolihoonele kasutusloa andmist oli omanikujärelevalve teenuste vajadus garantiiperioodil ilmnenu puuduste põhjuste selgitamisel ja kõrvaldamisel. Täiendava järelevaeveteenuse eest tasuti samadel tingimustel põhiteenuse osutamisega, kuid see toimus juba peale hankelepingu lõppemist.“ Arvestades asjaolu, et leping tuleb lugeda lõppenuks kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees), siis on õige lepingu lõppemise kuupäev 23.12.2020, mitte 21.10.2019.

Täpsustame siinkohal, et Rahandusministeerium on oma nõustamispraktikas selgitanud järgmist: RHS lepingu kestuse määratlemist eraldi ei käsitle, mistõttu tuleks selles osas lähtuda lepinguõigusest ja lepinguõiguse praktikast. Leping loetakse lõppenuks, kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud, sh ka hankija kohustused pakkuja ees. Erandina ei tuleks riigihangetes lepingu kestuse hulka arvestada kõrvalkohustuste täitmise tähtaega. Seega juhul, kui garantiiaeg on lepinguline kõrvalkohustus, soovime lepingu kestusena märkida riigihangete registrisse vaid lepingust tulenevate põhikohustuste täitmise aja ehk nn lepingukohaste tööde teostamise aja ilma garantiiajata. Samas juhul, kui garantiiajal on pakkujal hooldusteenuse osutamise kohustus (st põhikohustus), tuleks see aeg arvata lepingu kestuse hulka.⁷

Tutvudes järelevaevemenetluses esitatud hankelepinguga (käsundusleping nr 13-1/18/203-1) ja lepingu lisaks 1 oleva tehnilise kirjeldusega, siis nähtub, et lepingu periood sõltus otseselt tegelikust ehitustööde kestusest (käsunduslepingu p 8.4), kuid mitte ainult, sest käsundi koosseisu kuulusid tehnilise kirjelduse p 10 alusel: 1) omanikujärelevalve teenuse osutamine ehitusperioodil, st nii ettevalmistaval ja kui ka tegelikul ehitustööde tegemise ajal; 2) omanikujärelevalve teenuse osutamine ehitustööde garantiiperioodil; 3) käsundiandja nõustamine ehitustöödega seotud otsuste ettevalmistamisel; 4) muud käesolevas tehnilises kirjeldusest ja lepingust tulenevate ülesannete täitmine; 5) ehitustööde dokumentatsioon kontrollimine, kinnitamine. Käsunduslepingu p 10.1 sätestab: *Käsundisaaja täidab Käsundi Objekti Ehitajale üleandmise hetkest kuni Ehitustööde üleandmiseni Ehitaja poolt ja nende vastuvõtmiseni Käsundiandja poolt ning peale seda kogu garantiiperioodi jooksul (24 kuud) kuni viimase garantiivõttevõtte käigus tuvastatud puuduste likvideerimiseni ehk garantiiga*

⁷ Korduma kippuvad küsimused (KKK), lk 9. Arvutivõrgus kättesaadav: <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused-kinnisvara/riigihanked/korduma-kippuvad-kusimused> (29.05.2023).

hõlmatud tööde teostamiseni.

Järelikult võib selles riigihankes asuda seisukohale, et hankijal oleks tulnud lepingu kestuse hulka arvestada ka ehitustööde garantiiajal omanikujärelevalve teenuse osutamise kohustus, kuivõrd tegemist on lepingulise põhikohustusega, mitte kõrvalkohustusega.

3.5.3. Lihthankemenetlusena korraldatud riigihankes viitenumbriga 191034 „Roosna-Alliku lasteaia Hellik hoone energiasäästlikumaks rekonstrueerimine (Noorus tn 3) ehitusprojekti koostamine“ on eRHRi andmetel hankeleping lõppenud 05.03.2018. Hankelepingu lõpetamise andmed esitas hankija eRHR-ile 02.07.2019. Järelevalvemenetluses esitatud raamatupidamise andmete põhjal on leidnud tuvastamist, et hankija on 25.10.2018 tasunud viimase arve.

Hankija on järelevalvemenetluses selgitanud järgmist: „Hankemenetluse käigus vahetused linnavalitsuses hankega tegelevad töötajad, mistõttu hilines lõpetamise teate esitamine. Loeme lepingu täitmise ajaks 05.03.2018. Küll vajas esitatud projekt hilisemat täpsustamist seoses ehitusnormide ja tellija muutunud soovidega/vajadustega. Sellest tulenevalt ka arvete esitamisega ja maksete tegemisega viivitused. Hankelepingut ei ole muudetud. Eeldavalt vajas projekt peale vastuvõtmist korrigeerimist. Projekt telliti ja anti üle põhiprojekti staadiumis. Ehitamiseks oli vaja mõningaid projekti detaile täpsustada tööprojekti detailsuseni, millised lahendused täpsustusid hiljem.“

Arvestades asjaolu, et leping tuleb lugeda lõppenuks kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees), siis on õige lepingu lõpetamise kuupäev 25.10.2018 kui hankija tasus nimetatud riigihankes viimase arve, mitte 05.03.2018.

3.5.4. Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihankes „Paide valla suvine teehoolitus 2017-2021“ (viitenumber 184737) on eRHRi andmetel hankeleping lõppenud 30.10.2021. Järelevalvemenetluses esitatud raamatupidamise andmete põhjal on leidnud tuvastamist, et hankija on 02.11.2021 tasunud viimase arve. Arvestades asjaolu, et leping tuleb lugeda lõppenuks kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees), siis on õige lepingu lõpetamise kuupäev 02.11.2021, mitte 30.10.2021. Hankelepingu lõpetamise andmed esitas hankija eRHR-ile 22.07.2022. Hankija selgituste kohaselt kestis hankeleping kuni 31.10.2021. Lõpetamise andmete esitamine viibis seoses töötajate vahetumisega.

Punktides 3.5.1-3.5.4. nimetatud riigihangete puhul on tegemist hankija poolt eRHRile esitatud eksitava infoga hankelepingu lõppemise kuupäeva osas.

Riigikontroll, nagu ka Rahandusministeerium oma juhendis, on soovitanud hankijatel kajastada riigihangete registris hankelepingu tegeliku täitmise ajana kuupäev, mil hankija luges lepingulised tööd tehtuks ja tasus ettevõtjale nende eest (vt. [Ehitushangete lepingute täitmine ja järelevalve](#). Riigikontrolli aruanne Riigikogule, 08.01.2019, p 130, lk 34).

Rahandusministeerium on oma järelevalvepraktikas asunud seisukohale, et üldjuhul on tööde üleandmine, arve esitamine ja arve tasumine lepinguga reguleeritud ja hankija jaoks prognoositav. Siinjuures tuleb hankijal lepingus vastava regulatsiooni sätestamisel lähtuda VÕS-is § 82¹ toodust. Samast §-st tuleb juhinduda ka olukordades, kus leping ei sätesta tasu maksmise päeva või tähtaega. VÕS § 82¹ lg 1 järgi muutub tasu sissenõutavaks hiljemalt 30. päeval alates arve või muu sellise maksettepaneku võlgniku kätte jõudmisest. Seda siiski vaid juhul, kui võlgnik ei saa arvet enne kauba, teenuse või muu hüve kätte (näiteks kestvuslepingute puhul) saamist või kui ta on kauba, teenuse või muu hüve kätte saanud, kuid pole selge, millal arve tema kätte jõuaks. Sellistel juhtudel hakatakse tähtaega lugema alates hüve

kättesaamisest.⁸ VÕS § 82¹ lg 3 sätestab, et võlgnik, kes on RHS § 5 lg-s 2 nimetatud isik, ei või tugineda kokkuleppele, millega nähakse ette 30 päevast pikem maksetähtaeg, välja arvatud juhul, kui lepingus on sõnaselgelt teisiti kokku lepitud ja kui see tuleneb objektiivselt lepingu olemusest või erilistest tunnusoostest. Lõige 4 keelab kokkuleppe, millega nähakse hankijast võlgnikule 60 päeva ületav maksetähtaeg. Euroopa Kohus selgitab kohtuasjas C-585/20, et ametiasutustel, kes teevad märkimisväärsele hulgale ettevõtjale suunatud makseid, on palju kindlamad, prognoositavamad ja pidevamad tuluvood kui ettevõtjatel, nad võivad saada rahalisi vahendeid soodsamatel tingimustel kui ettevõtjad ja nad ei sõltu oma eesmärkide saavutamisel nii palju stabiilsete ärisuhete loomisest nagu ettevõtjad. Lisaks kaasneb nende ametiasutuste pikkade maksetähtaegadega – nagu ka hilinenud maksmisega nende ettevõtjate jaoks – põhjendamatu kulu, mis suurendab ettevõtjate likviidsuskitsikusi ja raskendab nende finantsjuhtimist, peale selle võivad pikad maksetähtajad kahjustada ka nende ettevõtjate konkurentsivõimet ja kasumlikkust, sest nad peavad hilinenud maksmise tõttu otsima rahalisi vahendeid väljastpoolt.⁹

Edasises hankepraktikas tuleks hankijal lepingute lõpetamise andmete esitamisel eRHR-ile märkida lepingute lõppemise kuupäevaks tähtpäev, millal on täidetud mõlemapoolselt kõik lepingulised kohustused. Samuti tuleks hanketeades märkida lepingute kestuseks eeldatav mõlemapoolsete lepinguliste kohustuste täitmise aeg ning sõlmitud hankelepingute kohta eRHR-ile andmete esitamisel¹⁰ märkida lepingu tähtajaks eeldatav mõlemapoolsete lepinguliste kohustuste täitmise aeg. Hankelepingu täitmise perioodi, kui see erineb lepingu kestusest, soovitame märkida hanketeates mõnel muul väljal, kuna hanketeade peab sisaldama ka ehitustööde tegemise ajakava, või teistes riigihanke alusdokumentides. Eelmärgitud käsitlusest lähtumisel peaks hankija edasises hankepraktikas lahenema hankelepingute lõppemise teabe eRHR-ile hilinemisega esitamise probleem.

3.6. Hankelepingu lõppemisest teatamisel esitatud teave lepingu tegeliku maksumuse ja lepingu tingimuste muutumise kohta, on ebatäpne või väär.

RHS § 83 lg 7 p-de 1 ja 2 kohaselt esitab hankija eRHR-ile 30 päeva jooksul pärast hankelepingu lõppemist teabe hankelepingu tegeliku maksumuse ja hankelepingus tehtud muudatuste kohta, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud.

Rahandusministeerium on juhendis hankelepingu sõlmimise järgselt eRHR-ile avaldamiseks esitatava teatega lepingu maksumuse ja lepingu tingimuste muutumise kohta selgitanud alljärgnevat aspekte:

a) Lepingu tegelik maksumus on summa, mis maksti hankelepingu täitmisel ettevõtjale. Maksumus esitatakse käibemaksuta summana. Kontsessioonilepingu puhul on lepingu maksumuseks mitte üksnes hankija makstud tasud, vaid ka kolmandatelt isikutelt saadud tasud. Kui hankija kohaldas leppetrahvi, tuleb see lepingu algsest maksumusest maha arvata. Kui hankelepingut muudeti nii, et muutus ka lepingu maksumus, tuleb muudatused tegeliku maksumuse esitamisel arvesse võtta – nt kui ehitustööde hankeleping sisaldas reservi kasutamise võimalust ja seda kasutati, siis tuleb märkida hankelepingu täitmisel tegelikult

⁸ Võlaõigusseaduse ja tarbijakaitseseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seletuskiri. 13.09.2010 algatatud ning 12.01.2011 vastu võetud eelnõu 813 SE „Võlaõigusseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus“.

⁹ 20.10.2022 Euroopa Kohtu otsus kohtuasjas C-585/20, BFF Finance Iberia SAU vs Gerencia Regional de Salud de la Junta de Castilla y Leon., p 51.

¹⁰ Rahandusministeeriumi koostatud juhendis riigihankemenetluse lõppemise järgselt riigihangete registrile andmete esitamiseks (kättesaadav veebis: <https://fin.ee/media/5555/download>) punktis 1 „Hankelepingu sõlmimise järgselt andmete esitamine“ on selgitatud: „Lepingu täitmise tähtajaks tuleb märkida kavandatud lepingu lõppemise tähtpäev. Leping loetakse lõppenuks, kui mõlema lepingu poole kohustused on täidetud (sh ka hankija kohustused pakkuja ees)“.

tasutud summa. Asjade üürimise, liisimise, rentimise korral tuleb esitada lepingu maksumus koos eseme väljaostu maksumusega, kui hankija seda võimalust kasutas.

b) Kui hankelepingut on muudetud muul alusel, kooskõlas RHS § 123 lg 1 p-de 1-2 või 5-7 sätestatuga, siis enne lepingu tegelikku lõppemist lepingu muudatuse (sh tähtaja pikendamise) kohta andmeid eRHR-ile esitama ei pea. Lepingu muudatustest, mille kohta ei tulnud esitada hankelepingu muutmise teadet, peab hankija teatama lepingu lõpetamise andmetes. Hankija peab esitama eRHR-ile teabe muudatuste laadi, ulatuse, muutmise põhjuste ja maksumuse suurenemise kohta vastavalt lepingu muutmisel kohaldatud RHS § 123 lg 1 vastavale punktile ja esinevatele faktilistele asjaoludele (vt juhend lk 3).

c) „JAH“ tuleb märkida, kui muutused mistahes lepingu tingimused võrreldes algses lepingus kokkulepituga. Lisaandmed tuleb esitada nende hankelepingus tehtud muudatuste kohta, mille kohta hankelepingu muutmise teadet ei esitatud. Sealjuures tuleb jaatavalt vastata ka juhul kui muudatused olid ebaolulised. Kui ettevõtja ei täitnud lepingut nõuetekohaselt, kuid lepingut ei muudetud, siis tuleb vastata eitavalt, kuid märkida järgnevalt ettevõtjapoolsed rikkumised (vt juhend lk 4).

Järelevamenetluses leidis tuvastamist, et hankija hankepraktikas esineb juhtumeid, kui eRHR-ile ei ole esitatud õiget teavet hankelepingu tegeliku maksumuse kohta, millega on eiratud RHS § 83 lg 7 p 1 nõudeid.

Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihankes, viitenumbriga 207815 „Toitlustusteenus Paide Hammerbecki Põhikoolis“, on hankija lepingu lõpetamise andmete esitamisel märkinud lepingu tegelikuks maksumuseks 1,62 eurot ehk ühikuhinna. Järelevamenetluses on hankija selgitanud, et tasumine toimus vastavalt pakutud ühikuhinnale ja lõunasöögikordade arvule. Lepingu sõlmimisel ja lõpetamisel on deklareeritud ühikuhind 1,62 eurot, mida ei muudetud. Vastavalt raamatupidamise andmetele tasuti kokku 274 952,08 eurot.

Järelikult on eRHR-s esitatud info hankelepingu tegeliku maksumuse kohta väär, mistõttu tuleb hankijal eRHR-s esitatud andmed parandada ning märkida hankelepingu tegelikuks maksumuseks 274 952,08 eurot.

Järelevamenetluses leidis ka tuvastamist, et hankija hankepraktikas esineb juhtumeid, kui eRHR-ile ei ole esitatud õiget teavet hankelepingutes tehtud muudatuste kohta, millega on eiratud RHS § 83 lg 7 p 2 nõudeid.

Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihanke viitenumbriga 184737 „Paide valla suvine teehooldus 2017-2021“ on hankija lepingu lõpetamise andmete esitamisel märkinud, et lepingu tingimused muutusid „JAH“, kuid ei ole lisanud muudatuse kirjeldust koos viitega RHS §-is 123 toodud alusele. Kui võrd eRHRis puudusid selgitused lepingu tingimuste muutumise kohta ja lõplik lepingu maksumus kujunes suuremaks (212 088,14 eurot) kui sõlmitud lepingu maksumus (126 100,00 eurot), siis palus järelevamenetlust teostav ametnik hankijal selgitada, kas ja millise RHS § 123 lg 1 sätte alusel on hankelepingut muudetud ning esitada kõik sõlmitud hankelepingu muudatused/kokkulepped. Hankija selgitas seoses lepingu maksumuse suurenemisega järgmist: *hankelepingu dokumentides olid määratletud ühikuhinnad, konkreetsed tööd ja nende mahud. Lepingu maksumuse suurenemine tuli teostatud tööde mahtude suurenemisest, mis omakorda olid tingitud elanike suurenenud ootustest teede seisukorrale ja teede koormusest ning ilmastikust tingituna ootamatult suurest teede lagunemisest.* Hankija ei ole järelevamenetluse käigus esitanud riigihanke tulemusel sõlmitud hankelepingu muudatust.

Järelevamenetluses esitatud hankelepingu (töövõtuleping nr 12-2/17/39) p 3.2.3. kohaselt on tellijal õigus muuta pakkumise aluseks olnud töömahte +/- 20 % ulatuses, kui see on tingitud tegelikest vajadustest. Riigihanke alusdokumendi „Hanke tehniline kirjeldus“ punkt 6.2

sätetab järgmist: „Töömahtude 1 aasta planeeritavad kogused pakkumusvormil on ainult eeldatavad, mis tulenevad tellija eelnevate aastate teadmistest ja kogemustest ning on pakkumuste võrdlemise aluseks. Tööde ees tasutakse vastavalt tegelikult tehtud töödele ühikuhindade alusel.“ Punktis 9.2 on hankija ette näinud järgmist: „Hankija ei ole hankelepingu täitmisel seotud lepingu eeldatava mahuga, teenust tellitakse vastavalt reaalsele vajadusele ja olemasolevatele võimalustele (+/- 20 % eeldatavast tööde mahust).“

Järelikult võiks töömahtude ja sellest ka lepingu maksumuse suurenemine 20% ulatuses olla käsitletav lubatud muudatusena RHS § 123 lg 1 p 2 alusel, mille kohta oleks hankijal tulnud pärast lepingu lõppemist esitada sellekohane info ka lepingu lõpetamise andmetes. Selgusetuks jääb aga millise RHS § 123 lg-s 1 sätestatud alusel on hankelepingut muudetud ülejäänud (20% ületavas) osas.

Järelikult on eRHR-s esitatud info hankelepingu tingimuste muutumise kohta ebapiisav, kuna hankija ei ole lepingu lõpetamise andmetes esitanud teavet muudatuste laadi, ulatuse, muutmise põhjuste ja maksumuse suurenemise kohta vastavalt lepingu muutmisel kohaldatud RHS § 123 lg 1 vastava(te)le punkti(de)le ja esinevatele faktilistele asjaoludele. Seetõttu tuleb hankijal eRHR-s esitatud andmed üle vaadata ja parandada.

Seoses eRHR-is andmete muutmise ja/või parandamisega selgitame, et ka teostatud hankes saab korrata lepingu lõpetamise tegevust ja muuta lõpetamise andmeid sh korrigeerida lepingu maksumuse andmeid. Tegevuse lõpetamisel avalduvad registris korrigeeritud andmed.

4. Tähelepanekud ja soovitused

RHS § 210 lg 1 alusel on Rahandusministeeriumil õigus anda soovitusi ja juhiseid RHS-i paremaks järgimiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks. Tähelepanekud on tehtud järelevalvemenetluse valimisse kuulunud riigihangetes esinevate süsteemse iseloomuga puuduste kohta ning soovitusi on antud RHS-i paremaks järgimiseks ja võimalike rikkumiste ärahoidmiseks edasises hankepraktikas.

4.1. Pakkumuste avamine riigihanke alusdokumentides märgitust erineval ajal.

Hankija on kohustatud järgima kõiki enda poolt riigihanke alusdokumendis kehtestatud tingimusi. Ka pakkumuse avamise aeg (RHS § 77 lg 4 p 16), mis tuleb riigihanke alusdokumentides ette näha, on RHS § 3 p-des 2-3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest tulenevalt hankijale kohustuslik järgida. Vastasel korral ei oleks tagatud riigihanke läbipaistvus, kontrollitavus ning võib esineda isikute ebavõrdset kohtlemist.

Kohtupraktikas on asutud seisukohale, et kui riigihanke alusdokumente ei ole (tähtaegselt) vaidlustatud, tuleb neist juhinduda, ning hankija kui ka pakkuja on kohustatud riigihanke alusdokumentidest juhinduma. Seega on hankija mistahes riigihanke menetluse läbiviimisel seotud iseenda poolt kehtestatud tingimustega.

Hankija seotusest riigihanke alusdokumendis kehtestatud tingimustega tuleneb ka see, et hankija peab avama pakkumused riigihanke alusdokumentides näidatud ajal, nagu on sätestatud RHS § 113 lg-s 1. Viidatud sätte eesmärk on tagada läbipaistvuse ning kontrollitavuse põhimõtete järgimine. Pakkumuse avamise regulatsioon maandab korrupsiooniriske, raskendades ebaseaduslike kokkulepete tegemist pärast pakkumuste esitamise tähtpäeva saabumist.

Rahandusministeerium tuvastas järelevalvemenetluse käigus järgmist:

1. Avatud hankemenetlusena korraldatud riigihanke „Elektrienergia ostmine“, viitenumber 218640, hanketeate p-i IV.2.2) kohaselt oli pakkumuste avamise tähtpäev

14.02.2020 kell 10:00, kuid eRHR-ist nähtub, et tegelikult toimus pakkumuste avamine hanketeates märgitust hilisemal ajal – 14.02.2020 kell 13:23;

2. Lihthankemenetlusena korraldatud riigihanke „Elektrienergia ostmine“, viitenumber 203731, hanketeate p-i IV.2.2) kohaselt oli pakkumuste avamise tähtpäev 14.01.2019 kell 9:00, kuid eRHR-ist nähtub, et tegelikult toimus pakkumuste avamine hanketeates märgitust hilisemal ajal – 14.01.2019 kell 14:01;

3. Lihthankemenetlusena korraldatud riigihanke „Väikelahendused HEV õpilaste integreerimiseks tavakoolidesse- seadmed ja sisustus“, viitenumber 230104, hanketeate p-i IV.2.2) kohaselt oli pakkumuste avamise tähtpäev 15.01.2021 kell 14:00, kuid eRHR-ist nähtub, et tegelikult toimus pakkumuste avamine hanketeates märgitust hilisemal ajal – 18.01.2021 kell 08:47;

4. Väikehankena korraldatud riigihanke „Sookure lasteaia koridoride ja trepikodade renoveerimine“, viitenumber 234713, hanketeate p-i IV.2.2) kohaselt oli pakkumuste avamise tähtpäev 08.04.2021 kell 9:00, kuid eRHR-ist nähtub, et tegelikult toimus pakkumuste avamine hanketeates märgitust hilisemal ajal – 08.04.2021 kell 11:49.

Hankija on järelevalvemenetluses asunud seisukohale, et RHS ei sätesta, kui pika aja jooksul pakkumuste esitamise tähtajast peab hankija pakkumused avama. Selgitame siinkohal, et hankija saab pakkumuste esitamise aja ja sellest sõltuva pakkumuste avamise aja määrata vastavalt enda võimalustele, kuid määratud ajal tuleb hankijal tagada, et pakkumused saaksid avatud. Hankemenetlustes, kus pakkumuste avamisega läheb pakkumuste info hankemenetluses osalejatele kättesaadavaks, on eriti oluline jälgida, et avamine toimuks õigeaegselt, sest avamisel teatavaks saav info on pakkujatele oluline edasise tegevuse kavandamisel.

Palume hankijal edaspidi avada pakkumused riigihanke alusdokumentides märgitud ajal.

4.2. Riigihanke alusdokumentides läbirääkimiste pidamise lubamise õigusvastasus.

RHS § 52 lg 4 kohaselt on hankijal avatud hankemenetluses keelatud pidada läbirääkimisi. See tähendab, et avatud hankemenetluses peab hankija ja ettevõtja vaheline suhtlus piirduma vaid otseselt RHS 2. ptk-s avatud hankemenetlusele ettenähtud ja lubatud teabe vahetamisega, eelkõige hankija poolt riigihanke alusdokumendi lubatud selgitamise (RHS § 46 lg-d 1-3) ning pakkuja poolt pakkumust ja kvalitatiivset valikut puudutavate dokumentide esitamise ning nende lubatud selgitamisega (RHS § 46 lg 4, § 115). Igasugune täiendav suhtlus hankija ja ettevõtja vahel on RHS § 52 lg-st 4 tulenevalt keelatud.

Läbirääkimiste pidamine menetlustes, milles seda ei ole ette nähtud, rikub võrdse kohtlemise ja läbipaistvuse põhimõtet. Eeltoodud järeldusele on jõudnud ka Tallinna ringkonnakohus, kes on leidnud, et olukorras, kus hankija ja pakkuja on sõlminud riigihanke tulemusena hankelepingu, mille tingimused erinevad riigihanke korraldamisel hankedokumentides ja hanketeates sisaldunud tingimustest, tuleb eeldada, et hankija ja pakkuja on pidanud läbirääkimisi (vt TlnRko 01.06.2015, nr 3-14-50324, p-d 15-16).

Kui avatud (või piiratud) hankemenetluses läbirääkimiste pidamine toob kaasa hanke- või raamlepingu sõlmimise riigihanke alusdokumentides sätestatust erinevatel tingimustel, on vastav tegu karistatav RHS § 214 lg 1 järgi.

Järelevalvemenetluses tuvastatud asjaolude kohaselt on hankija avatud hankemenetlusena korraldatud riigihanke viitenumbriga 241145 „Lasteaed Hellik hoone rekonstrueerimine“ riigihanke alusdokumendis „Hanke alusdokument (HD)“ punktis 1.10. sätestanud järgmiselt: Hankija jätab endale õiguse pidada läbirääkimisi (st saata põhjendatud

juhul pakkumisi kohandamisele).

Võimalikule keelatud läbirääkimiste pidamisele nimetatud riigihankes viitab ka asjaolu, et hankija on hankelepingu sõlmimisel muutnud pakkumuse koosseisus olevat tööde teostamise graafikut. Rahandusministeerium rõhutab, et RHS § 120 lg 1 kohaselt sõlmitakse hankeleping riigihanke alusdokumentides ettenähtud tingimustel ja vastavuses edukaks tunnistatud pakkumusega.

Järelevalvemenetluses palus järelevalvemenetlust teostav ametnik hankijal selgitada tööde teostamise graafiku muutmise asjaolusid, kuivõrd pakkumuses on esitatud graafik, mida on enne hankelepingu sõlmimist muudetud. Hankija selgitas järgmist: *Seoses ehitustööde ajal muudetud ehitusnormidega ei olnud võimalik objekti käiku anda projektikohaste ventilatsiooniagregaatidega. Agregaatide asendamine (tellimine, tarnimine, paigaldamine) võttis esialgses tööde teostamise graafikus ette nägemata aja. Muudatus oli sõltumatu nii tellija kui ka töövõtja tegevusest ning kumbki ei saanud seda lepingu sõlmimise ajal teada.*

Rahandusministeeriumi hinnangul puudutab hankija selgitus riigihanke täitmise käigus tehtud hankelepingu muudatust, mille kohta on eRHR-ile esitatud ka RHS § 123 lg 5 kohaselt hankelepingu muutmise teade, kuid järelevalvemenetluses ei ole selgunud, miks erineb pakkumuses esitatud tööde teostamise graafik lepingus sisalduvast.

4.3. Riigihankes tehtud otsustest teavitamine.

RHS § 47 lg 1 p 10 kohaselt peab hankija pakkumuse edukaks tunnistamise otsusest teavitama kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis kõiki riigihankes osalevaid ettevõtjaid. RHS § 47 lg 4 p 3 sätestab, et koos RHS § 47 lg-s 1 nimetatud teatega peab hankija esitama (igale) vastavaks tunnistatud pakkumuse esitanud pakkujale edukaks tunnistatud pakkumuse esitanud pakuja(te) nimed ja need edukat pakkumust iseloomustavad andmed, mis andsid edukale pakkumusele eelise tema pakkumusega võrreldes. RHS § 47 lg 4 p-s 3 nimetatud andmete avaldamine pakkujatele on vajalik tagamaks riigihanke läbipaistvust ja kontrollitavust (RHS § 3 p 1) ning rahuldamiseks pakkujate õiguspärast huvi vaidlustamisvõimaluste ja –perspektiivi väljaselgitamise vastu. Kuna mittenumbriliste hindamiskriteeriumide korral ei selgu pelgalt väärtuspunktidest eduka pakkumuse eelis ega hinnatud andmed, tuleks RHS § 47 lg 4 p-s 3 sätestatud põhjendamise kohustuse täitmiseks esitada ka hindamis põhjendused. Hankija koostatud dokumentide alusel peab olema võimalik kontrollida hankija otsuste põhjendatust.¹¹

RHS § 120 lg 2 sätestab tingimused kohustusliku minimaalse perioodi ehk ooteaja kohaldamiseks, mille jooksul ei tohi hankija anda edukaks tunnistatud pakkujale nõusolekut hankelepingu sõlmimiseks riigihangetes, mille maksumus ületab riigihanke piirmäära või rahvusvahelist piirmäära. Sama paragrahvi lg 4 kohaselt on enne ooteaja möödumist sõlmitud hankeleping tühine. RHS § 125 lg 9 reguleerib ooteaega lihthankemenetluses, millisel juhul on ooteaja pikkuseks viis tööpäeva.

Lihthankemenetlusena korraldatud riigihankes „Paide linna teede pindamine 2021. aastal“ (viitenumber 237088) on hankija koostanud eRHR-is 28.05.2021 järgmised tulemdokumentid: kõrvaldamise aluste otsus; vastavuse otsus; kvalifitseerimise otsus ja edukaks tunnistamise otsus. Järelevalvemenetluses küsis kontrollija hankijalt, kuidas on hankija teavitanud riigihankes pakkumuse esitanud pakkujaid riigihanke tulemustest, kuna eRHRi andmetes nähtub, et otsused on „ainult hankemeeskonna sisemiseks kasutamiseks“. Hankija selgitas, et seoses töökohtade vahetusega ei tööta Paide Linnavalitsuses enam ühtegi hanget menetlenud töötajat. Hankija eeldab hanke tulemustest teatamist teisi otsekanaleid pidi (e-post, sh edukat pakkujat lepingu sõlmimisega). Hankija tunnistas menetlusreeglite rikkumist.

¹¹ VaKo otsus 16.03.2018 asjas nr 28-18/191319, p 9.

Hankija ei ole järelevalvemenetluses esitanud tõendeid riigihankes tehtud otsustest teavitamiste kohta registriväliselt. Juhime siinkohal hankija tähelepanu sellele, et hankija võib olla sellega rikkunud antud riigihankes ooteaja kohaldamist, kuivõrd lihthankemenetluses tuleb ooteaja algust arvestada alates pakkumuse edukaks tunnistamise otsuse või hankelepingu sõlmimise otsuse kohta pakkujatele teate esitamisest.

Sama tähelepaneku riigihankes tehtud otsuste teavitamata jätmise kohta teeme ka avatud hankemenetlusena korraldatud riigihankes viitenumbri 241145 „Lasteaed Hellik hoone rekonstrueerimine“.

Täiendavalt selgitame, et alates 01.06.2022 peab hankija otsusele, millele järgneb hankelepingu või raamlepingu sõlmimine hankija lisama otsuse kohta esitatavale teatele ka märke perioodi pikkuse kohta, mille jooksul hankija ei või hankelepingut sõlmida (ehk ooteaeg) (RHS 47 lg 4¹).

4.4 Selgituste andmine.

RHS § 46 reguleerib riigihankes selgituste küsimise ja esitamise korda, sätestades hankija ja riigihankest huvitatud ettevõtja vahelisele suhtlusele kehtivad nõuded, eelkõige suhtluse viisi ja tähtaegade osas (lg-d 1, 2 ja 4).

RHS § 46 lg 1 esimese lause kohaselt teeb hankija riigihanke alusdokumentidega seotud selgitused või selgitamist võimaldavad dokumendid elektrooniliselt kättesaadavaks kolme tööpäeva jooksul asjakohase selgitustaotluse saamisest arvates. Juhime siinkohal hankija tähelepanu sellele, et kui riigihanke alusdokumendid on avalikud, siis peavad ka nende kohta antud selgitused olema avalikud. Kui riigihanke alusdokumendid on kättesaadavad piiratud ettevõtjate ringile, siis selgitused tehakse kättesaadavaks samale ringile.

Järelevalvemenetluses on leidnud tuvastamist, et hankija on avatud hankemenetlusega riigihankes (viitenumber 241145) „Lasteaed Hellik hoone rekonstrueerimine“ ühele selgitustaotlusele vastamisel nimetatud nõude vastu eksinud. Hankija selgitus (sõnumi ID nr 616587) ei ole avalik, vaid on nähtav ainult küsijale.

Edasises hankepraktikas palume hankijal hoolikamalt jälgida selgitustaotlustele vastamisel RHS §-s 46 sätestatud nõudeid, sh olla tähelepanelikum, kellele on selgitus kättesaadav.

4.5 Hanketeates märgitud hankelepingu kestus erineb hankelepingus ja muudes riigihanke alusdokumentides märgitud hankelepingu kestusest.

Hanke üldandmetes ja hanketeate vormi p-is II.2.7 peab hankija märkima hankelepingu kestuse.¹² Järelevalve menetluses on leidnud tuvastamist, et hankija on esitanud riigihangete registrile ja riigihanke alusdokumentides hankelepingu kestuse kohta vastuolulist teavet.

Hankija korraldas avatud hankemenetlusega riigihanke „Elektrienergia ostmine“ (viitenumber 218640). 21.01.2020 esitatud hanketeate p-i II.2.7 kohaselt on hankelepingu kestuseks märgitud 3 kuud. Samas hanketeate punktis II.1.4 on märgitud riigihanke lühikirjeldus järgmiselt: *Paide Linnavalitsus viib läbi avatud hankemenetluses riigihanke, mille objektiks on tehnilises kirjelduses toodud tarbimiskohtadele elektrienergia ostmine vastavalt hanketeates ja alusdokumentides toodud tingimustel ajavahemikus alates lepingu allkirjastamisest (eeldatav aeg 01.03.2020) kuni 28.02.2023. Riigihanke alusdokumendi „HD Elektrienergia“ p 3.2 sätestab: Hankeleping sõlmitakse perioodiks alates lepingu allkirjutamisest (eeldatav aeg*

¹² Vt. direktiiv 2014/24/EL V lisa C osa „Hanketeates avaldatav teave (millele on osutatud artiklis 49)“ p 10: „Asjade tarnimise, ehitustööde tegemise või teenuste osutamise ajakava ja lepingu kehtivusaeg“.

01.03.2020) kuni 28.02.2023. a.

Riigihanke tulemusena sõlmis hankija 11.03.2020 hankelepingu nimetusega elektrienergia hankeleping nr 13-1/20/96-1 Paide linnale kuni 28.02.2023. Lepingu p-s 2 on lepinguperiood sätestatud järgmiselt: *Olenemata lepingu sõlmimise ajast ja sellest tulenevast lepinguperioodi alguskuupäevast ei pikene lepinguperiood üle 28. veebruari 2023.*

Lisaks rõhutame, et erinevalt hanketeates ja hankelepingus esitatud hankelepingu kestusest on riigihanke alusdokumendi „Lepingu lisa 2 - Tehnilise kirjeldus“ p-s 3 märgitud lepingu perioodiks 3 aastat alates lepingu allakirjutamisest (eeldatav aeg 01.03.2019) kell 00:00 kuni 28.02.2023 kell 24:00. Järelikult erineb hanketeates ja hankelepingus märgitud hankelepingu kestus ka riigihanke alusdokumendis märgitud lepingu perioodiga, mis on segadust tekitav.

Vastuolud riigihanke alusdokumentides on ühemõtteliselt lubamatud ja eksitavalt või ebapiisavalt koostatud riigihanke alusdokumendi eest vastutab alati hankija.¹³ Riigihanke alusdokumentides sätestatud tingimused ei või olla eksitavad ega vastuolulised, vaid peavad tagama läbipaistva ja võrdse menetluse kõikidele osalejatele. Olukorras, kus hankija määratleb hanketeates lepingu kestuseks tegelikkusest erineva perioodi, eksitab riigihankes huvitatud isikuid ning sellisel juhul ei ole tagatud riigihanke üldpõhimõtete järgimine eelkõige läbipaistvuse ja kontrollitavuse seisukohast (RHS § 3 p 2).

Teabe esitamise kohta eRHR-ile märgib Rahandusministeerium kokkuvõtlikult, et hankijal tuleb õigeaegselt sisestada riigihangete registrisse korrektsed hankega seotud andmed, mis peavad olema tõesed, s.t vastama tegelikkusele. RHS § 181 lg 3 kohaselt vastutab hankija tema poolt registrile esitatud andmete õigsuse eest. Hankija peab eRHRi andmete edastamisel järgima üldist hoolsuskohustust ning mitte üksnes hanketeate esitamisel, vaid ka pärast hankelepingu sõlmimist ja lõppemist või muutmist. Seega palume hankijal edaspidi eRHR-i andmete sisestamisel järgida hankija hoolsuskohustust, mille eesmärk on tagada muuhulgas riigihanke korraldamisel läbipaistvus ja kontrollitavus (RHS § 3 p 1), mis on üks riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest. Palume korrektsed andmed esitada sama moodi ka väikehangetes.

5. Järeldused

5.1. Paide Linnavalitsuse poolt riigihangete registrile andmete esitamise ajavahemikul 01.09.2017 – 30.06.2022 õiguspärasuse kontrollimise käigus tuvastati hankija tegevuses kõrvalekaldumisi RHS §-is 83 sätestatud korrast seoses:

5.1.1. eRHR-le hankelepingu sõlmimise teate hilinenud esitamisega;

5.1.2. eRHR-le sõlmitud hankelepingu kuupäeva ja maksumuse kohta ebatäpsete andmete esitamisega;

5.1.3. eRHR-le hankelepingu lõppemise andmete hilinenud ja/või ebatäpse esitamisega;

5.1.4. eRHR-ile hankelepingu muutmise teabe ebapiisava esitamisega.

5.2. Hankija riigihankekorralduses esineb puudujääke, kuid puudujäägid on haldussuutlikkuse ja asjatundlikkuse suurendamise teel ületatavad. Hankija on tuvastatud puudustest aru saanud, mis loodetavasti loob vajalikud eeldused rikkumisi tinginud põhjuste kõrvaldamiseks ning samalaadsetest rikkumistest hoidmiseks tulevikuks. Samas peame vajalikuks märkida, et teatud riigihangete puhul on senini eRHR-is avaldatud andmed ekslikud. Seetõttu palume uuesti riigihangete andmed eRHR-is üle vaadata ja vajadusel parandada.

¹³ Vt. RKHko 13.06.2013 nr 3-3-1-24-13, p 39.

Tunnustame hankijat kasutamast riigihangete registri tehnilist lahendust, mis võimaldab eRHR-is läbi viia ka väikehankeid. Väikehangete läbiviimine riigihangete registris avardab hankija võimalusi riigihanke korraldamise üldpõhimõtete efektiivsemaks rakendamiseks, sh riigihanke menetluste läbipaistvuse suurendamiseks, suurema hulga ettevõtjate kaasamiseks, konkurentsi tõhusamaks ärakasutamiseks ning hankelepingu sõlmimiseks parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte alusel.

Edasise hankepraktika parandamiseks on hankija asutuses riigihangete korraldamisega tegelevatel isikutel kasulik perioodiliselt tutvuda Rahandusministeeriumi veebilehel avaldatud riigihanke juhendmaterjalide, analüüsidega ja vastustega korduma kippuvatele küsimustele ning osaleda riigihangete alastel koolitustel.

Riigihangete korraldamist ja RHS-i kohaldamist puudutavate küsimustega on võimalik nõu saamiseks pöörduda Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna poole järgmiselt: riigihanked@fin.ee, (RHSi rakendamise nõustamispäringud); register@riigihanked.riik.ee, tel: 611 3693 (riigihangete registri kasutajatugi).

(allkirjastatud digitaalselt)
Kristel Mesilane
riigihangete ja riigiabi osakonna juhataja

Järelevalvetoiminguid teostanud ametnik:
(allkirjastatud digitaalselt)

Kertu Kuiv
jurist
riigihangete ja riigiabi osakond
5885 1394; kertu.kuiv@fin.ee